محمد معصوم هوتک ۲۰۱۹/۰۷/۱۷

د کندهار سفر

پنځمه برخه

جَذبه مي د دلــــــبر ښکوي و ځان ته
ګنه هومري طاقت نه لرم په زور ځم

شمس الدين کاکړ

د اپرېل نونسمه ورځ د جمعې ورځ وه او زما اشنا حاجي اختر محمد خان ددوی پلرني ټاټوبي زنګاوات ته د تګ پروګرام جوړ کړی وو. زنګاوات د پنجوايي اولسوالۍ اړونده سيمه ده چي خورا ډېر لوی و کوچني کلي لري.د جمعې په ورځ سهار مو زنګاوات ته حرکت وکړ. د لاري ملګري مي پر حاجي اختر محمد خان برسېره دده زوی حاجي عبدالسلام (پاچا) او انجنير .... ول. زنګاوات ته زه شپږ.ښلوېښت پخوا تللی وم. هغه وخت به موږ هر اختر زنګاوات ته د حاجي اختر محمد خان کره ورتلو. د دوی کور د زنګاوات په بيلومبي کلي کي وو.هغه وخت دده قبله ګاه او محترم اکاګان ژوندي ول. دده اکا محمد کريم خان خورا صميمي او اجتماعي شخصيت وو. زموږ. باندارونه به زياتره له ده سره ول. دغه جريان حاجي اختر محمد خان پخپله هغه ليکنه کي بيان کړی دئ چي زما پر کتاب (پښتني قبيلې او روايتي ريښې) ئې کښلې ده. زه له وړکتوب ښخه هم پنجوايي ته ډېر تلم. د پنجوايي په محمدزو کي زما يوه خاله په سردار عبيدالله جان واده وه. عبيدا لله جان د سردار حبيب الله خان (اغا لالا) زوی، د سردار عبدالباقي خان لمسی، د سردار محمد انور خان کړوسی، د سردار خوشدل خان کوسی او د سردار مهردل خان مشرقي بن سردار پاينده محمد خان کودی دئ. په پنجوايي کي مي د دغي خاله په کور کي د وړکيني ډېري خاطرې سته. زه چي ښه را لوی سوم، د ښکار شوق مي د همدغه عبيدالله جان له لاري واخيست. عبيدالله جان د خپل وخت ډېر مشهور او نامتو ښکاري وو. اوس په کاناډا کي اوسي. عمر ئې د نوي کالو په شاوخوا کي دئ. هغه وخت پنجوايي له ښار ښخه ليري پرته سيمه ګڼل کېده. خو اوس چي څه د پاسه ښلور لسيزي وروسته ورغلم، د سرپوزې له ښلور لاري ښخه بيا د پنجوايي اولسوالۍ تر بازار پوري د سړک پر غاړه پرله پسې ودانۍ، کورونه او دوکانونه ليدل کېدل. پخوا چي به موږ له ښار ښخه پنجوايي ته تلو، د سرپوزې تر دوکانو چي به تېر سوو، بيا مو د پنجوايي تر مرکزي بازار پوري کومه ودانۍ يا دوکان مخي ته نه راتلئ. د لاري په اوږدو کي د يادوني وړ ځای د (مار غر) وو چي د سړک شمالي خواته غځېدلی پروت دئ. ددې غره په منځنۍ برخه کي د يوه تور مار په شان طبيعي ډبره د غره له سره ښخه مخ پر کښته پرته ده. ددې ډبري په باب سيمه ييزو خلکو ډېر افسانوي روايتونه جوړ کړي دي. زما د وړکتوب په وختو کي به خلکو ويل چي په ډېرو پخوا زمانو کي به يو غټ ښامار پر دغه غره رااووښت او د شا وخوا کليو ښخه به ئې ژوندي انسانان تر خولې تېرول. خلک ډېر ځني په تکليف ول او دفع ئې هم نسوای کولای. وايي چي يووخت شير د خدای (حضرت علي کرم الله وجهه) دلته لمونځ کاوه او په دغه وخت کي ښامار پر غره راواوښت. شېر د خدای سلام وګرزاوه او په ذوالفقار ئې ښامار پر سر وواهه او هغه سمدلاسه په ډبره بدل سو. خلکو دې روايت ته د حقيقي داستان په سترګه کتل او له دې حقيقته ناخبره ول چي حضرت علي کرم الله وجهه دې سيمي ته هيڅوخت تشريف نه وو راوړی. په هر صورت اوس هم د مار غر د هماغه پخوا په شان په عظمت ولاړ دئ او توره ډبره ئې د مار په بڼه ځلېږي. ماته ئې کتلو پخوانۍ خاطرې را په ياد کړې او نه پوهېږم چي ددغه افسانوي مار په باب به اوس هم په کليوالو کي هماغه پخوانۍ روايت موجود وي او که به ئې نوري خبري هم پر زياتي کړي وي. د مار غره ته چي مي کتل، له پخوا ښخه ئې توپير دا وو چي اوس ئې په لمنه کي د خورا ډېرو شهيدانو او نورو قبرو جنډی رپېدلې. دا هديرې زياتره له روسانو سره د جهاد په کلونو کي جوړي سوي او د وروستيو کلونو په جنګو کي پراخي سوي دي .

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

د مار غر ـــ د مار انځور د توري ډبري په شان پکښې څرګند دئ

هغه وخت د پنجوايي بازار فقط يو څو محدود خټين دوکانونه درلودل. خو اوس چي موږ وکتل د يوې ښاري سيمي په شان غټ او کوچني دوکانونه پکښې اباد سوي ول .
ددغو دوکانو لويديځ لوري ته يو بل غر شمال او جنوب پروت دئ چي د (ماسم غر) ئې بولي. ددې غره په لويديځه برخه کي څو کاله دمخه د نړيوال ائتلاف د کاناډايي عسکرو يو لوی کمپ پروت وو چي د کاناډا صدراعظم هارپر هم دغه غره ته د خپلو قطعاتو د کتني له پاره تللی وو. په هغه وخت کي ما ددغه غره د نامه او موقعيت په باب يوه ليکنه په مېډيا کي خپره کړه چي دلته به ئې هم را نقل کړم: "

ماسم غر

په لويديځومطبوعاتوکي ورو ورو دافغانستان په تېره بيا کندهار دشاوخواسيمو، کليواو اولسواليونومونه عام کيږي . داسي يووخت و، چي عام لويديځوال ان دافغانستان له نامه سره لاهم اشنانه ول. زه په ۱۹۷۳ع کال ديوه لنډ سفرله پاره له افغانستان څخه اروپاته دمځکي له لاري تللئ وم . دسفرتګلوری مي ايران ، ترکيه، بلغاريه،يوګوسلاويه ، اتريش اوجرمنی وو. په دې ټولوهيوادوکي چي به مي دافغانستان نوم عامه وګړوته واخيست ،يابه ئې بيخي ونه پېژانداويابه ئې نو پاکستان واورېد اوکله چي به ئې زماله خواپه ماته ګوډه ژبه توضيحات واورېدل نوبه ئې دونه سرخالص سو، چي دمځکي پرمخ د افغانستان په نامه کوم هيوادهم سته . دوروستيودريو لسيزو پېښو د افغانستان نوم اوپه هغه کي بيادکندهارنوم دنړيوالوغوږوته ورساوه. خوله بده مرغه ديوه جنګ ځپلي هيوادپه توګه ئې په وپېژاند. دداسي هيوادپه توګه چي دانسان ژوندپکښې دخاشې ارزښت نه لري ! دنړۍ په مطبوعاتوکي اوس دپنجوايي، تولوکان ، اشوغې ، ژيړۍ دښت، سپين بولدک، ...، اوماسم غرنومونه ډېرليدل کيږي . د ماسم غرنوم مي دکاناډاپه مطبوعاتوکي څوواره لوستلئ دئ . ددې غره نوم په هغوورځوکي ډېرواخيستل سو، چي دکاناډا صدراعظم ستيفن هارپر ديوه ناڅاپي سفرپه ترڅ کي کندهارته ولاړاو له دغه غره څخه ئې د پنجوايي سمسوره اولسوالي په دوربين کي وکتله . داچي لويديځ وال له افغانانوڅخه څه غواړي اود افغانستان دبدمرغه اولس په تندي کي به لا نوري څه خواری اواريانۍ ليکلي سوي وي ، زماددې ليکني موضوع نه ده ، زماپاملرنه دماسم غره ځان ته اړولې ده . دماسم غرنوم ماته دزلميتوب خاطرې رايادوي . هغه خاطرې چي ما به ددغه غره له څوکي څخه دقبلې لورته دارغنداومست سينداو پرشا وخوابه مې دانګوروشنه باغونه کتل اولمرخاته ته به مي د پنجوايي اولسوالۍ بازار، دپنجوايي خندق ، دارماړې شاوخواباغونه ـــ جنوب ختيځ ته به مي د ذی آب چمنونه او د خيبري غر کوت ـــ شمال ختيځ ته به مي د مارغره

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ

لړۍ اودهغه شمال ختيځ ته به مي بيا دبدوانوغراو د اشوغې تماشاکوله . دې ټولو سيمو هري يوې له ځانه سره تاريخي او افسانوي روايتونه درلودل . داشوغې نوم دپوهانوپه نظرداشوکاله نامه سره اړيکی لري اواشوکا خو د هندوستان له موريايي پاچهانوڅخه يو پاچاو، چي دژوندزمانه يې ترميلاد دمخه ۲۷- ـ ۲۳۲ کلونوته رسيږي ـــ دخيبري غردمحلي رواياتوله مخي له يوې افسانوي ښځي سره تړلی دئ ، د بدوانوغر د شمشيرغار له اسيته تاريخي کتابوته لار پيداکړې ده ، دمارغردهغي توري ډبري ديوه رګ له بابته عام سوئ دئ ، چي دمارشکل لري اوددغه غره له شمالي خواڅخه جنوبي خواته را اوښتئ دئ . نودماسم غرنوم له څه سره رابطه لري ؟ زمادغه لنډه څېړنه پرهمدې نامه راڅرخي . دماسم غردپنجوايي اولسوالۍ دبازارلويديځ لورته پروت دئ . پخوا چي به موږ داولسوالۍ له بازارڅخه مخ پرقبله داولسوالۍ له ودانۍ او د شمس الدين کاکړ له ليسې څخه تېرسولو، نور به سړک ديوه نسبتاً لوړغره په بيخ کي مخ پرجنوب غزېدلئ وو. داسړک چي به دشيخ قلندر زيارت ته ورسېدئ ، بيرته به يې مسيرمخ پرلمرلوېده دارغنداورودخانې ته به شيوه سو او بيا به همداسي مخ پرجنوب کوږووږ تر سپيروان ، زنګاوات ، موشان اوتلوکان پوري رسېدئ . پای ئې د ارغنداو، ترنک اوډورۍ رود ديوځای کېدوبرخي ته درېدئ . داځای يې دوآباله. دشيخ قلندرزيارت دسپيروان په سکيلچه کي دئ . دسکيلچې دنامه څېړنه به بل وخت ته پرېږدو. شيخ قلندردسبزوارله سيدانوڅخه وو، چي کندهارته راغلئ او د مرګ تر وخته ئې په همدې سيمه کي دحق د لاري په ارشاداوتلقين کي خواری کښلي وې . دسبزوارپه نامه د فراه او هرات ترمنځ هم يوه سيمه سته چي اوس ئې نوم په (شين ډنډ) سره اوښتئ دئ اوبل دايران دخراسان په ولايت کي . داخبره لاتراوسه سپينه سوې نه ده ، چي شيخ قلندربه له کوم سبزوارڅخه کندهارته راغلئ وو . دشيخ قلندرنوم سيدمحمد او د سيدحسين زنجيرپا زوی وو. د ژوندزمانه ئې د ذوالنون اوشاه بيګ ارغون له واکمنيوسره برابره ده . مړينه ئې په د۹۳۳هـ ق کال دعاشورې په ورځ پېښه سوې ده . دسيد شيرقلندرپه اولاده کي يوتن ميرمعصوم قندهاری البهکری الحسيني نوميږي . ميرمعصوم دسيدمحمدصفايي زوی وو، چي دپاړسي ژبې پوخ شاعراوليکوال وو . خورابښه خط ئې کيښ . په شعرکي يې (نامی) تخلص کاوه . دشعربشپړديوان يې پاته دئ . په نثرکي يې د(تاريخ سندهـ)په نامه يومهم کتاب کښلئ دئ . داکتاب د(تاريخ معصومي)په نامه هم مشهوردئ . ميرمعصوم (نامی) په ۹۴۴هـ ق کال دسندهـ په بهکرکي زيږېدلئ اوپه ۱۰۱۹هـ ق کال په همدغه ښارکي مړاوپه سکهرکي پريوه لويه غونډۍ باندي ښخ دئ . د ميرمعصوم پلارپه ۹۹۱هـ ق کال مړسو او دی د مغولو د زمانې هندوستان ته ولاړ. په هندوستان کي ئې مغولي پاچا جلال الدين محمد اکبر(۹۶۳ ـ ۱۰۱۴هـ ق) دربارته ځان ورساوه . پر اکبر باندي ډېر ګران سواو د يو زرتنومنصب ئې ورکړ. جلال الدين اکبرچي عبدالرحيم خان خانان دکندهاردنيولوله پاره وګوماره (۱۰۰۲ هـ ق) ، په دغه لښکر کي ميرمعصوم هم ورسره وو. خان خانان له صفويانوڅخه دکندهارښار ونيو. ميرمعصوم په ۱۰۰۴هـ ق کال بياکندهارته ولاړاوداوار ئې په کندهارکي درې کاله تېرکړل . په دې دريوکلونوکي ئې دکندهاردچهل زينو په غره کي ، دقيتول په غره کي ، دشيخ قلندردزيارت په غره کي ، دخاکرېزدشاه آغاپه زيارت اوځينونوروځايوکي په ډبروکي کتيبې وکيندلې . ددې کتيبومفصله څېړنه علامه رشاد(رح)پخپل پياوړي اثر(دکندهاريادابښتونه) کي کړې ده . ميرمعصوم (نامی) دشيخ قلندر زيارت ته څرمه دغره په پاڼ کي دوې کتيبې کښلي دي ، چي وايي يوه ئې ورانه سوې اوپربله ئې دغه بيتونه سته:

دريــن آرامــګــاه ، بی ره و رو
اګــرمــردی منــه دل يــکسرمــو

ازين منزل که ياران دررحيل اند
تــرا آن جـمـلـه دررفتن وکيل اند

تــرا ګر آسمان مـنـزل نشين است
هــم آخرجای تو زير زمين است

بـيـا «نامی» بـکار خـود بـګرييم
زمــانی بــر مـزار خــود بگرييم

ماته دماسم غردنامه له اوريدوسره دميرمعصوم (نامی) نوم ذهن ته راګرزي اويقين ته په نږدې ګومان سره ويلای سم ، چي دماسم غرد همدغه ميرمعصوم له نامه سره تړلئ دئ .

اوکويل ـــ کاناډا
۲۰جون ۲۰۰۷ع"

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼي پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولـئ

ددې مقالې تر ليکلو وروسته ددغي سيمي يوه اوسېدونکي د تيلفون له لارې راته وويل چي پر دغه ځای يوه کلا هم سته او د ماسم کلا په نامه يادېږي. البته مراد به ئې دا وو چي ددغه غره د نامه نسبت به هم همدغه شخص ته وي. خو دې معلوماتو ماته پر خپل ګومان باندې د نوې کتني اړتيا لازمه ونه ايسوله .

د ماسم غره لوېديځې خواته د حاجي ګلون بابا په نامه يو زيارت سته چي پخوا به معمولاً ښځې ډېرې د زيارت له پاره ورته راتلې. پخوا چي ما دا زيارت ليدلی وو، ګومبته او شنخته ئې نه درلوده. ددې وار چي مې زيارت وکړ، پخه ودانی پر جوړه سوې وه. د کندهار د زيارتو او مشاهيرو په باب چي کوم آثار زما تر نظر تېر سوي دي لکه د کندهار مشاهير(د محمد ولي ځلمي ليکنه)، د کندهار زيارتونه (د علامه رشاد تاليف)؛ په هغو کي د حاجي ګلون بابا په باب څه نه مومو. کندهاري شاعر ملا محمد عيسى حکيم چي په انجمن عشاق ۵ ـ ۸ مخونو کي د خدای نازولو يادوني کړي دي، په هغو کي ئې د حاجي ګلون بابا نوم راوړی دئ:

"سخي حاجي ګلون دئ، په سوزني کي حسين شاه"

له دې يادوني څخه هم تر نامه په ها خوا نور معلومات نسو موندلای. د (ګلزار قندهار) مؤلف حاج شيخ محمد حسن مولوی قندهاری د خپل دغه کتاب په ۱۱۷ مخ کي ليکلي دي:

... "در بين زنگی آباد و سفيدروان زيارتی است به اسم حاجی ګلون و بسيار تفحص نمودم ترجمهٔ زندګانيش را نيافتم ."
په دې وروستی کتنه کي مې د زيارت د نوې اېښوول سوي شنختې له مخې وموندل چي حاجي ګلون بابا د ړروب کاکړ وو. درې سوه کاله پخوا له ړوبه کندهار ته راغلی وو. په سوو مريدان ئې درلودل. آثار ئې ليکلي ول او د شيخ الحديث لقب ئې هم له نامه سره کښلی وو. دا شنخته د حاجي فيض محمد کاکړ په نامه دده د يوه لمسي په فرمايش په ۱ / ۵ / ۱۳۹۰ش ترتيب سوې ده. پخپله مې له حاجي فيض محمد کاکړ سره د ليدني کتني موقع برابره نه سوه. که مې ددې کتني فرصت موندلی وای، ښايي ډېر څه مې تر لاسه کړي وای .

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بڼي پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکي په ځير و لولئ

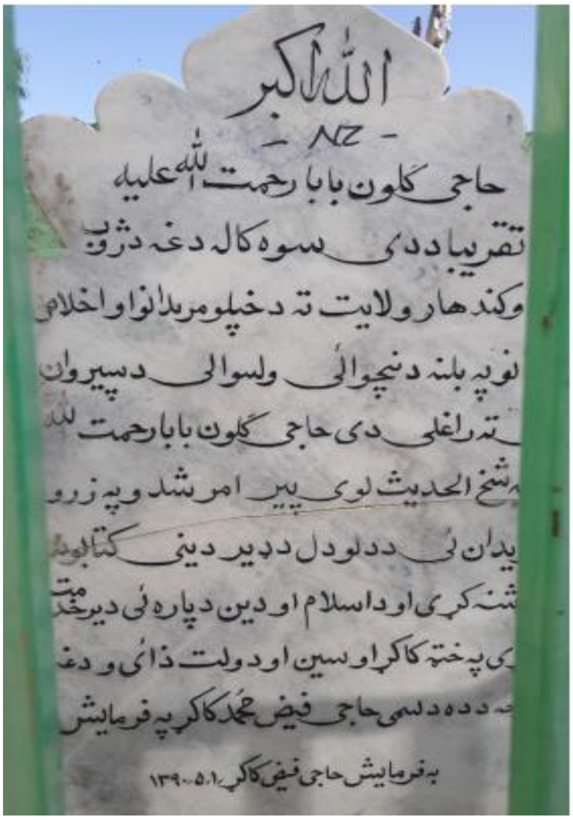

د حاجي ګلون بابا (رح) د قبر نوې شنخته

د حاجي ګلون بابا زيارت

د حاجي ګلون بابا د زيات شاوخوا
محمد معصوم هوتک، حاجي اختر محمد خان، انجنير...

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

د حاجي ګلون بابا تر زيارت وروسته د سيد شير قلندر (رح) زيارت ته ولاړم. د سيمي خلک ئي د شيخ قلندر زيارت بولي .دا زيارت چي مي هم څه کم پنځوس کاله پخوا ليدلی وو، اوس ډېر بدلون پکښې راغلی وو. پخوا ددې زيارت ماجر په اومو خټو ودان وو. څنګ ته ئې يوه ډېره ستره ډبره د يوې بلې ورې ډبرې په مرسته په معجزه آمېزه توګه معلّقه ولاړه وه چي اوس ئي درک نه وو او له منځه وړل سوې وه. پخوا په ورځرمه غره کي دده د لمسي مير معصوم بکهرې په لاس يوه کتيبه کيندل سوې او دا بيتونه پکښې حک سوي ول :

درين آرامـــــــــــگاه بی ره و رو
اگـر مــــردی منِه دل یک سرِ مو

از ین مـنزل که یاران در رحیل اند
تـرا آن جـــــمله در رفتن وکیل اند

تـرا گر آســـمان منزل نشین است
هـم آخر جـــای تو زیر زمین است

بـیا "نـامی" بـکار خـــود بـگرییم
زمانی بر مزار خـــــــود بگرییم

(د کندهار مشاهیر ، ۱۱۹ مخ، د ۱۳۸۷ش چاپ، کندهار)

د دې کتيبې هڅه مو هم وکړه ، خو څه لاس ته رانغلل. د قبر پر سر د يوې شنختي يا کتيبې يوه کوچنوټې ټوټه پرته وه، چي د لوستلو نه وه. څرنګه چي زموږ د ورتګ په وخت کي څو تنو مېرمنو يوه ناروغ ماشوم زيارت ته راوستلی وو، موږ ددغو مېرمنو د نه مزاحمت له اسيته ډېر پاته نه سوو او د عکس اخيستلو موقع هم برابره نه سوه .
لکه وړاندي چي مو هم ولوستل سيد شير قلندر(رح) د سيد حسين زنجير پا زوی دئ.

نور بيا

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکني د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رااليرلو مخکي په ځير و لولـئ